

„Kultúra nélkül egy város csak díszlet lehet”

A Műpa-panoráma esőben, napsütésben, sötétben, világosan egyaránt lélegzetelállító. Gyanítom, hogy a „A világ legszebb kilátású munkabehelye” versenyben igen előkelő helyezést érne el ez a palota. Itt rendezte Káel Csaba, az intézmény vezérigazgatója, a minőségi kultúra rettenthetetlen híve az Orfeusz az alvilágban című operett félig szcenírozott változatát zenekarunk „A szerelem arcai” című bérletsorozatának második előadásán.

Szöveg: Kassai-Máté Kriszta

Miért éppen Jacques Offenbach ezen darabjára esett a választás?

A szerelem arcai című sorozatot azért indítottuk útjára, mert szeretnénk volna az emberi érzések fontosságát hangsúlyozni. A hihetetlen technológiai fejlődés, a világban kialakult hatalmas koncentrációk, a mindent uraló tömegmédia-jelenség mellett nem foglalkozunk kellő mértékben ezek pszichológiai, érzelmekre gyakorolt hatásával és emberi vetületével. A szerelem pedig az

egyik legfontosabb fogalmi kör, amely leképezi az emberi viszonyokat. Az Orfeuszt éppen a tömegmédia ereje miatt választottuk, hiszen ez az erő itt, a koncertteremben is jelen van.

A félig szcenírozott előadásnál a zenei megközelítésre fektetünk nagyobb hangsúlyt, már csak azért is, mert fantasztikus zenéről van szó. A dramaturgiai megfeleltetéssel azonban megpróbáljuk majd olyan helyzetbe hozni a nézőt, hogy azzal vegyük körbe, ami amúgy is körülötte van; az említett tömegmédia hatásával. Offenbach idejében a maga környezetében is felmerült már ez a probléma, döbbenet, hogy mennyire aktuális a darab ma is. A mai kornak egyik nagy feladványa, hogy milyen módszerekkel lehet használni a tömegmédiát a minőségi kultúrában.

A Műpa milyen módszereket használ erre? Egy Németországban megjelent kritikában önt Image-Chefnek nevezték. Ez összefügg a fent említett küldetéssel?

Nem titok, hogy a sajnos félremagyarázott Országimázs Központ munkájában részt vettem, többek között reklámfilmek készítésével. Fontos feladatnak tekintem, hogy örökségünket, amely európai kultúráként felhalmozódott, közelebb hozzam az emberekhez, mindennapjaik részévé tegyem. Ezt szeretném minden erőmmel képviselni, természet-

tesen a magyar kultúra európai léttérbe helyezésével. Volt olyan időszaka a magyar történelemnek, amikor sokkal közelebb állt hozzánk a kultúra, mint napjainkban. A 19. század, a polgárosodás kora, egy ilyen kitüntetett korszak volt. Magyarországon különösen a kiegyezés és az I. világháború közötti években volt jellemző. Ekkor épült ki a kulturális intézményrendszer nagy része is; színházak, a Zeneakadémia, az Operaház, a Balettintézet.

Milyen szerepet játszik a Műpa ebben a célkitűzésben?

Pusztán az a tény, hogy ebben a térségben elsőként éppen itt, Magyarországon jött létre egy előadóművészeti központ, 21. századi megközelítése annak, hogyan kerül látótérbe a kultúra, milyen széles műfaji választékot lehet egy fedél alatt kínálni. A ház tervezője, Zoboki Gábor létrehozott egy közösségi teret. Az előcsarnok-rendszer lehetővé teszi, hogy a zenei-művészeti élmény után lecsendesjen, beszélgessen, kulináris élvezetet szerezhesen az ide látogató közönség.

Ön többször több helyen hangsúlyozta, hogy a kultúra egy fontos diplomáciai eszköz. Kifejtené, ön szerint ez hogyan működik?

Szerintem a kultúra egy fejlesztési ágazat, hosszú távú befektetés. Ezen sokan elcsodálkoznak, pedig számomra kézenfekvő, hiszen egy állandóan vál-

tozó folyamatról van szó. Ez Európában különösen tetten érhető, hiszen a népek, később nemzetek egymásra hatása miatt a kultúra mindig friss, mindig megújulni képes. Emellett a jelenség mellett ki kell állni, támogatni kell, például azzal is, hogy megfelelő tartalmat adunk a tömegmédiának is.

Éppen az Orfeusz világított rá még jobban arra, hogy a tömegmédiával egyébként nagyon nehéz lenne konkurálni. Hiszen azt kell elmagyarázni egy fiatal embernek, hogy miért érdemes Beethovent hallgatni, vagy éppen Orfeuszt nézni a Műpában. Használnunk kell azokat a csatornákat, amelyek őr körbeveszik, mert azokra fogékony. Ilyen csatorna a Facebook, a Sziget, vagy a digitális fejlesztéseink, mint a podcast, a webrádió. Ha nem vagyunk nyitottak ezen csatornák használatára, nem tudjuk elérni a fiatalokat. Nekünk abból az időből kell lecsippenteni, amit a televízió vagy a számítógép előtt töltönek, ki kell mozdítani őket a négy fal közül. Persze nézzenek csak sorozatokat is, de jöjjenek el koncertre vagy éppen más kulturális programra is! Érdemes egész kicsi korban elkezdni, hiszen a gyerekek nagyon fogékonyak.

Az ifjúsági programok nálunk már a várandós nőknél elkezdődnek, akik idejárnak koncertekre, aztán a babával eljönnek a Ringatóra, és így gyűrűzik tovább. Az ifjúsági programok fontos célja, hogy a fiatal családokat megszólítsa. Európa nem foglalkozott kellően az utóbbi évtizedekben az ifjúsággal. Meg kell találnunk a módját, hogyan tudunk mélységileg is, praktikus megfogalmazásokkal, komoly összefogással közelíteni feléjük akkor, amikor a világtendencia pont ez ellen hat.

Pedig a kultúra az, ami összetartja Európát és ezzel egy időben az igencsak sérülékeny Európai Uniót is.

Igen, a kultúra és az oktatás európai identitásunk kulcsa, ebből következik a gazdaság jobb állapota is. Volt módomban kívülről nézni erre a kontinensre, amikor Verdi Attila című operáját vittük színre Kínában. {2013 novemberében volt a megnyitása a felújított Nagyszínháznak - Shanghai Grand Theatre, amelyen ezt az operát mutatták be - Szerke.} Nagyon szerencsések vagyunk, hogy itt élhetünk és birtokunkban lehet egy több évszázados zenei kultúra. Holott Kínában például az európai értelemben vett operajátzásnak talán mindössze ötvenéves hagyománya van, és nem dűskál az ország nagy horderejű előadásokban, mégis felismerték, hogy fontos ezen a területen befektetni. Az elmúlt 5-10 évben nagy hangsúlyt helyeztek a kulturális intézményrendszerük fejlesztésére. Ennek egyik eredménye a Zoboki Gábor és csapata által tervezett épület {2014. szept-

emberében adták át Shenzhen-ben a Nanshan Kulturális, Sportközpont és Művészeti Múzeum új épületkomplexumát, amely Zoboki Gábor építész és társai tervei alapján épült - Szerke.}, tartalmi oldalról pedig a stratégiai megállapodások, amelyeket különböző programcserékre, koprodukciókra kötöttünk. Ennek volt első állomása Verdi Attilája. Most dolgozunk a 2015-16-os projekteken. Ez hatalmas lehetőség a magyar kultúra számára is, természetesen az európaihoz kapcsolódva, hiszen távolról nézve ez egy kicsit összerosódik. A nagy számok törvénye alapján jelentős nagyságú közönséget lehet elérni. Az európai minőségi kultúra ott még egyébként luxus kategóriába tartozik, érdekes azonban, hogy a középosztály erősödésével nő az igény az európai polgárság életmódjának követésére.

Milyen volt az együttműködés a kínai művészekkel?

Az Attila színrevitele komoly kihívás volt. Egy nemzetközi csapattal, egy fantasztikus operaházban, kínai kórusral és zenekarral Verdi születése 200. évfordulójának évében került sor a közös munkára. Mivel ott igazi ritkaság egy ilyen nagy esemény, sokkal erőteljesebb volt a kommunikációja,

SZEMÉLYESEN

Káel Csaba világa – címszavakban

Olvasósarokban: Aktuális kedvenceim vannak, de olyan írók, mint Márta Sándor, Nádas Péter mindig visszatérnek az életembe, drámai oldalról Shakespeare-t tartom egy csodának, a görög klasszikusokat pedig nagyon szeretem.

Pulpituson: Hálás vagyok, hogy még felléphetett nálunk Claudio Abbado, nagy tisztelője voltam Carlos Kleibernek. Több nevet nem is szeretnék felsorolni, nehogy valaki kimaradjon.

Csapó mögött: Aki miatt filmes lettem, azt az úriembert úgy hívják, hogy Louis Buñuel. Látásmódja sajnos hiányzik a mai filmművészetből, az életünkkel foglalkozik olyan sajátos szürrealista megfogalmazással, ami mégis valahogy reális, mert minden eleme valós.

Hangok világában: Nagyon sokféle zenét hallgatok, inkább klasszikusokat, privát emberként is imádom az operákat. Külön szerencse, hogy rendezhetek is operát, hiszen akkor ismeri meg őket az ember, amikor ilyen közelről nézi.

Úton: Európában érzem otthon magam. Az opera miatt van egy erős olasz kötődésem. Magyarországon pedig a Balaton az egyik állandó kedvencem; varázslatos kincs, amely kezd végre a méltó helyére kerülni, hiszen velünk van régóta, és sokkal jobb, mint egy modern szállodasor egy tengerparton.

mint nálunk. Szeretettelőán akarták, hogy nagy siker legyen, nagyon készségesek voltak. Maga a téma egyébként hozzájuk is közel áll, hiszen a Kínai Nagy Falat többek között a hunok ellen építették, Attila személye pedig egyfajta híd kelet és nyugat között. A darabnak egyébként megbecsültebbnek kellene lennie a repertoár operák között. Ezt a karmester, Daniel Oren is igazolta, aki szinte bele-szeretett a műbe.

Említette, hogy az egyébként annyira más kínai társadalomban is alakulóban van egy minőségi kultúrára igényes középosztály. Ön szerint Magyarországon hol tart ez a sokat kárhoztatott középosztály-fejlesztés?

Nekem régi nagy álmom, hogy egyszer lesz egy erős középosztály itthon is. Meggyőződése, hogy az működteti jól a társadalmakat. De ez természetesen elsősorban politikai kérdés, amelynek vannak gazdasági és kulturális feltételei. Én a magam eszközeivel az utóbbi területen próbálok segíteni.

Amikor egy rendező, karmester, zenész, művész eljön a Műpába, az előadás után elsiet, vagy van lehetőség egy meghittebb, bensőségesebb beszélgetésre is?

A nemzeti hangversenyterem sok mindenkinek emlékezetes helyszín, hiszen a világ egyik legjobb akusztikával rendelkező koncertterme. Legutóbb Sir John Eliot Gardiner, angol karmester fogalmazta meg, amikor lejött a színpadról, hogy mennyivel jobb közönsége van Budapestnek, mint Bécsnek. Ott túl sok a turista, itt pedig érzi, hogy együtt él a közönség a zenével, érti, amit hall. Ez fontos érték, amire vigyáznunk kell. Minden nap meg kell küzdenünk azért, hogy a közönségünk frissüljön, és hasonló habitusú maradjon. Ehhez persze szükség van egy olyan jó csapatra, mint amilyen a Műpáé most.

Legutóbb Michael Grubinger érezte magát igazán otthon, amikor végigdobolta az épületet, a mozgólépcsőtől a szemeteskukáig.

Igen, aki ide jön, többnyire otthon érzi magát. Finzi Pasca jegyezte meg nemrégiben, hogy mennyire jó a Fesztiválszínházban dolgozni, különleges a hangulat és a csapat, és mivel ő az egész világot bejárja újcirkuszi-színházi produkcióival, nyugodtan elhihetjük neki.

Volt olyan félelem, hogy túlkínálat lesz a koncerttermi porondon. Mégis megtelnek a Műpa termek, miközben újra megnyílt a Zeneakadémia és elkészült a BMC is.

Ahogy már fent is említettük, minden város attól érdekes, hogy milyen az aktuális kulturális élete. Önmagában, mint városi életter vagy díszlet kevés. Nem véletlen, hogy Budapest aranykora – a 20. század eleje – pont azért volt varázslatos, mert elképesztő szellemi élet folyt itt. Tehát vannak előzmények, alapok, és erre a jó tradícióra lehet építeni.

Messze van a várostól a Műpa?

Már régen nincs messze. Vezet ide bicikliút, kettes villamos, autóval is jól megközelíthető. Nagy álmunk, hogy végre befejeződjön a milleniumi városközpont körüli építkezés, többek között a kongresszusi központ, mert annak a közönsége pont az a külföldi középosztály, amely, ha most jó tapasztalatokkal megy el, legközelebb visszatér a családjával egy hosszú hétvégére. Ha végre a tér is elkészülne kis bisztrókkal, galériákkal, mindehhez még megépülne egy gyalogos híd a túloldalra, kialakulhatna Dél-Budapest tudományos-innovációs-kulturális központja.

Offenbach: Orfeusz az Alvilágban című operettjét Káel Csaba rendezésében 2015. február 21-én láthatja-hallhatja a közönség. Az előadásról részletes programfüzet készül.

